

Universiteit
Leiden
The Netherlands

**A grammar of Mankanya: An Atlantic language of Guinea-Bissau,
Senegal and the Gambia**
Gaved T.J.D.

Citation

A grammar of Mankanya: An Atlantic language of Guinea-Bissau, Senegal and the Gambia. (2020, November 5). *A grammar of Mankanya: An Atlantic language of Guinea-Bissau, Senegal and the Gambia. LOT dissertation series.* LOT, Amsterdam. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/138134>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/138134>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/138134> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Gaved, T.J.D.

Title: A grammar of Mankanya: An Atlantic language of Guinea-Bissau, Senegal and the Gambia

Issue Date: 2020-11-05

Samenvatting

Dit proefschrift beschrijft de grammatica van het Mankanya, een taal oorspronkelijk uit Guinee-Bissau, maar ook gesproken in het zuiden van Senegal en in Gambia. Deze beschrijving bevat twaalf hoofdstukken en is gebaseerd op taalgegevens die verzameld zijn tussen 1999 en 2012, in de tijd dat de auteur in Senegal woonde.

In hoofdstuk 1 wordt de Mankanya bevolking geïntroduceerd, samen met hun taal, het gebied waar ze wonen en relevante sociolinguïstische achtergrondinformatie.

Hoofdstuk 2 biedt een overzicht van de fonologie van de taal. Mankanya heeft 51 fonemen: 38 medeklinkers en 13 klinkers. Bijzondere medeklinkers zijn de stemloze interdentale wrijfklank /θ/, de stemloze retroflexe plofklank /t/ en de stemloze retroflexe wrijfklank /ʂ/. Er zijn 4 neusklanken en 16 medeklinkers die voorafgegaan kunnen worden door een neusklank. Het klinkersysteem is asymmetrisch met meer achter- dan voorklinkers. Elke klinker, behalve de centrale midden klinker, heeft een lange en een korte variant. Er is geen klinkerharmonie en geen betekenis onderscheidende toon.

Hoofdstuk 3 beschrijft de morfologie van de zelfstandige naamwoorden. De meeste woorden in het Mankanya bestaan uit meerdere morfemen. Aan de wortel kunnen achtervoegsels worden toegevoegd om afleidingen te vormen. Vervoegingen maakt de taal met voor- en achtervoegsels. Veel wortels kunnen functioneren als zelfstandig naamwoord of als werkwoord. De uiteindelijke woordklasse is afhankelijk van het gebonden morfeem. De meeste bijvoeglijke naamwoorden hebben voorvoegsels die overeenkomen met het voorvoegsel van het zelfstandig naamwoord dat ze modificeren. Dit systeem van corresponderende voorvoegsels is de basis om zelfstandige naamwoorden in te delen in 10 naamwoordklassen. Elke naamwoord klasse kent drie verschillende voorvoegsels: voor enkelvoud, meervoud en telbaar meervoud. Dit hoofdstuk beschrijft ook achtervoegsels die bezit aanduiden, bezittelijke voornaamwoorden en persoonlijke voornaamwoorden voor onderwerp en object (lijdend of meewerkend voorwerp).

Hoofdstuk 4 beschrijft de werkwoord morfologie. De voorvoegsels voor onderwerp corresponderen in persoon en getal. De eerste persoon enkelvoud heeft aparte voorvoegsels voor inclusief en exclusief. In constructies waarin meerdere zinnen achter elkaar staan zonder voegwoorden, is het onderwerpsvoorvoegsel gereduceerd tot het seriële voorvoegsel *a-*. Ontkenning wordt gemarkeerd in de werkwoordsvorm door een voorvoegsel tussen het onderwerpsvoorvoegsel en de stam van het werkwoord. Het object is een achtervoegsel dat persoon en getal aangeeft.

Twee gebonden morfemen worden gebruikt voor aspect, het voorvoegsel *k-* dat onvoltooide tijd aangeeft en het achtervoegsel *-i* dat markeert dat de actie van het werkwoord afgesloten is. Naast de lijdende en de bedrijvende vorm heeft de taal ook een vorm, aangeduid met het achtervoegsel *-a*, voor acties die hier semantisch tussen in liggen. Er zijn acht achtervoegsels om werkwoord afleidingen mee te maken. Combinaties zijn mogelijk. Het zijn onder andere de causatieve, de instrumentele en de benefactieve afleiding en de wederkerige vorm.

Hoofdstuk 5 beschrijft infinitieven en deelwoorden, die beide zowel verbale als nominale eigenschappen hebben. Infinitieven hebben het voorvoegsel *p-* in plaats van een onderwerpsvoorvoegsel en kunnen het hoofd zijn van een infinitief-zin. Infinitieven hebben geen vervoegingen, afleidingen zijn wel mogelijk. Een infinitief-zin kan het onderwerp of het object zijn van een ander werkwoord in de zin.

Deelwoorden worden gevormd door middel van het achtervoegsel *-i*. Zij hebben nominale voorvoegsels. Afhankelijk van de betekenis van de stam functioneren ze als zelfstandige of bijvoeglijke naamwoorden. Zij kunnen het hoofd zijn van een bijzin.

Hoofdstuk 6 beschrijft andere woordklassen. Woorden die iets zeggen over het zelfstandig naamwoord zijn onder te verdelen twee groepen. In de eerste groep hebben woorden een voorvoegsel dat correspondeert met de naamwoord klasse van het zelfstandig naamwoord (bijvoeglijke naamwoorden, lidwoorden, telwoorden en rangtelwoorden, aanwijzende en bezittelijke voornaamwoorden). De woorden in de tweede groep zijn onveranderlijk en corresponderen niet (hoeveelheidsaanduidingen, onveranderlijke bepalingen van plaats, anaforische aanwijzende voornaamwoorden). Woorden die corresponderen hebben hetzelfde voorvoegsel als dat van het zelfstandig naamwoord, of wat daarop lijkt. Er zijn twee paradigma's die enigszins van elkaar verschillen afhankelijk van de woordklasse. Hoewel telwoorden en rangtelwoorden meestal corresponderen, zijn sommige onveranderlijk.

Andere kleine woordklassen in dit hoofdstuk zijn voorzetsels, bijwoorden van plaats, voegwoorden, vraagwoorden, bijwoorden en idiofonen (woorden die bijvoorbeeld een geluid nabootsen).

Hoofdstuk 7 beschrijft de eenvoudige grammaticale constructies. De eenvoudigste zin is een enkel woord, meestal een werkwoord. De woordvolgorde in een ongemarkeerde bevestigende zin is onderwerp, werkwoord, object. Zinnen met *wo* als koppelwerkwoord drukken een toestand uit, stellen twee zaken aan elkaar gelijk, of duiden bezit of een plaats aan. Er zijn ook zinnen waarin het enige werkwoord in de zin gemarkeerd is door het achtervoegsel *-uŋ*, dat specifiek gebruikt wordt voor focusmarkering of topicalisatie. Er zijn ook zinnen zonder werkwoord, deze worden gewoonlijk gebruikt om iets te introduceren.

Basismodificaties creëren negatieve zinnen, ja/nee vraagzinnen, open vraagzinnen en zinnen met een gebiedende wijs.

Zinsdelen met een zelfstandig naamwoord hebben gewoonlijk het zelfstandig naamwoord aan het begin, gevolgd door woorden die er iets over zeggen. Bezitsaanduidingen beginnen meestal met een partikel. Een klein aantal zelfstandige naamwoorden echter staat de aanwezigheid van dit partikel niet toe.

Dit hoofdstuk beschrijft ook infinitief-zinnen en bepalingen van plaats en tijd.

Persoonlijke voornaamwoorden worden normaal gesproken niet gebruikt voor het onderwerp in ongemarkeerde bevestigende zinnen. Zij kunnen wel gebruikt worden om focus aan te geven of één van de personen in een meervoudig onderwerp. Persoonlijke voornaamwoorden voor lijdend- of meewerkend voorwerp volgen op het werkwoord en staan altijd dicht bij het werkwoord dan een zelfstandig naamwoord, of het nu een lijdend of meewerkend voorwerp betreft.

Aanwijzende voornaamwoorden en de markeerder voor een onbepaalde persoon kunnen ook gebruikt worden als persoonlijke voornaamwoorden.

Hoofdstuk 8 beschrijft het werkwoordssysteem. Mankanya maakt de meeste verschillen in tijd, aspect en modaliteit door middel van hulpwerkwoorden die aan het hoofdwerkwoord voorafgaan. Sommige hulpwerkwoorden, zoals *ya* "gaan" dat als hulpwerkwoord voor de toekomstige tijd fungeert, komen ook voor als hoofdwerkwoord. De combinatie van een hulpwerkwoord en een hoofdwerkwoord wordt in dit boek een hulpwerkwoordconstructie genoemd.

De aspecten dat een actie afgesloten is of dat die nog voortduurt worden morfologisch gemarkeerd met respectievelijk *-i* en *-k*. Daarnaast komt *-k* met dezelfde aspectuele functie ook voor in hulpwerkwoordconstructies.

Voor toekomstige tijd gebruiken de meeste sprekers *luŋ* “gaan”, of *ya* “gaan” en *bi* “komen”, gecombineerd met het bovengenoemde aspectuele *-k* op het hoofdwerkwoord. Verleden tijd wordt gemarkeerd met *bi*, maar zonder *-k*.

Een actie die volgt op een eerdergenoemde actie, wat beschouwd kan worden als relatieve tijd, wordt gemarkeerd door het hulpwerkwoord *ʒë*.

Constructies met andere hulpwerkwoorden die een aspect aangeven zijn: *ji* voor een actie die gewoonlijk uitgevoerd wordt, *jon* voor een actie die doorgaat, *hum* voor een actie die volgehouden wordt, *do* voor een actie die start, *wo ʔi* voor een actie die aan de gang is, *kak* voor een actie die herhaald wordt en *ba* voor een actie die gestopt wordt.

Noodzakelijkheid en epistemische modaliteit kunnen worden uitgedrukt met het woord *wo* gevolgd door het genitieve partikel *i* en het hoofdwerkwoord. Het hoofdwerkwoord heeft het voorvoegsel *p-* bij noodzakelijkheid en *k-* en *a-* voor epistemische modaliteit.

Een verbod wordt gemarkeerd door het hulpwerkwoord *wut*.

Sommige hulpwerkwoorden kunnen samen voorkomen in een zin, zoals *do* (een actie starten) en *bi* (verleden tijd), die samen betekenen dat het begin van een actie in het verleden ligt.

Hoofdstuk 9 beschrijft meer complexe zinstypen, beginnend met een overzicht van de gevonden gevallen, gevolgd door een beschrijving van de manier waarop deze gebruikt worden om verschillende semantische relaties te vertegenwoordigen. Zinnen kunnen aan elkaar gekoppeld worden door verbindingswoorden. Sommige daarvan vereisen dat één van de zinnen van een hoofd- een bijzin wordt, d.w.z. dat die zin een morfologische verandering ondergaat die verder niet voorkomt in hoofdzinnen. In sommige gevallen kunnen zinnen aan elkaar verbonden worden zonder voegwoord, maar met een aangepaste werkwoordsvorm in één van de zinnen.

De semantiek van bijzinnen wordt beschreven met de typologie die voorgesteld is door Cristofaro (2005): de hoofdingeling is complement, bijwoordelijke bijzin en relatieve bijzin. Hoofdzinnen worden beschreven met de typologie die Dixon (2009) voorgesteld heeft.

Hoofdstuk 10 bespreekt enkele van de methoden om van een tekst een samenhangend geheel te maken. De bekende strategieën voor de verwijzing

naar karakters zijn beschreven met de theorie van Dooley en Levinsohn (2001). Kenmerkend is dat persoonlijke voornaamwoorden niet worden gebruikt als het voorvoegsel van het werkwoord voldoende duidelijk maakt naar wie het onderwerp verwijst. Voornaamwoorden voor lijdend- en meewerkend voorwerp worden gebruikt, maar in sommige omstandigheden kunnen ze weggelaten worden.

Enkele manieren om delen van een tekst aan elkaar te verbinden worden toegelicht: zoals het gebruik van het neutrale aanwijzende voornaamwoord *an*, of herhaling van het zelfstandig naamwoord of van het werkwoord.

Wisselingen in een verhaal worden aangeduid met een nieuwe start, gewoonlijk aan het begin van de zin. Een nieuwe start in de tijdlijn is vaak een bepaling van tijd. Een nieuwe locatie wordt meestal aangegeven door een bepaling van plaats.

Hoofdstuk 11 bespreekt het partikel *kë* dat veel voorkomt in spontane tekst, maar veel minder in zinnen verkregen tijdens veldwerk. Eén van de hoofdfuncties van dit partikel is om een wisseling van onderwerp te markeren in constructies met meerdere zinnen achter elkaar zonder voegwoorden. Het is echter ook gevonden in situaties waarin het onderwerp dezelfde referentie houdt, wat erop kan duiden dat het een bredere discourse functie heeft.

Als het gebruikt wordt om een wisseling van onderwerp te markeren, dan staat *kë* aan het begin van de zin. Er zijn gevallen waarin het volgt op het onderwerp, soms samen met *kë* aan het begin van de zin. Het lijkt erop dat dit het onderwerp extra onder de aandacht brengt, ofwel om het te benadrukken, of om een nieuw karakter te introduceren.

Hoofdstuk 12 bevat twee teksten met een letterlijke vertaling. De ene is een volksverhaal, de andere is een persoonlijk verhaal in de ik-vorm.

